

از ایران چه می‌دانم؟ / ۱۱۱

صابئین مندائی در ایران

عادل شیرالی

دفتر مرکزی: تهران، خیابان کریم خان زند، خیابان ایرانشهر شمالی، نبش کوچه یگانه، شماره ۲۲۹
کدپستی: ۱۵۸۴۷۳۶۹۱۳ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۴۶۹۱
تلفن: ۸۸۳۱۵۲۴۱، ۸۸۳۱۵۲۴۰، ۸۸۸۲۱۳۶۴
دورنگار: ۸۸۳۰۲۰۸۵ پست الکترونیک: crb@iranculturestudies.com
تلفن واحد بازاریابی: ۸۸۳۱۵۲۳۳ فروش الکترونیک: www.iranculturestudies.com
www.lahzeh-ketab.com

تلفن های پخش مرکزی: ۸۸۸۴۹۴۶۱، ۰۹۱۲-۲۱۷۷۶۴۷، مراکز اصلی پخش و فروش:
● فروشگاه مرکزی: تهران، خیابان کریم خان زند، خیابان ایرانشهر شمالی، نبش کوچه یگانه، شماره ۲۲۹ تلفن: ۸۸۸۴۹۴۶۱
● پخش مرکزی: تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، نبش خیابان شهید وحید نظری، شماره ۲۵۵ تلفن: ۶۶۴۱۷۵۳۲ دورنگار: ۶۶۵۰۱۴۶

* صابئین مندائی در ایران - از ایران چه می دانم؟ / ۱۱۱

* مؤلف: عادل شیرالی
* سرویراستار: دکتر حسن باستانی راد و ویراستار صوری: دل آرا مردوخ
* نمونه خوان: مریم رفیعی
* طراح قالب جلد: ایراندخت قاضی نژاد؛ اجرا: فریده داورزنی
* صفحه آرا: سمیه تمیمی
* لیتوگرافی: خاورمیانه * چاپ: رسام * شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه * چاپ اول ۱۳۹۲
* بها: ۵۰۰۰ تومان
همه حقوق محفوظ است. هرگونه تقلید و استفاده از این اثر به هر شکل بدون اجازه کتبی دفتر پژوهشهای فرهنگی ممنوع است.

ISBN: 978-964-379-284-8

شابک: ۸-۲۸۴-۳۷۹-۹۶۴-۹۷۸

شیرالی، عادل، ۱۳۴۶ -

صابئین مندائی در ایران / عادل شیرالی. - تهران: دفتر پژوهشهای فرهنگی، ۱۳۹۲.
۱۲۰ ص.: مصور. - (از ایران چه می دانم؟ / ۱۱۱)

ISBN: 978-964-379-284-8

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص. ۱۱۳.

۱. صابئین - ایران. الف. دفتر پژوهشهای فرهنگی. ب. عنوان.

۹۵۵/۹۷۱۶

۱۳۹۲ ش ۲ ص ۷۲ / DSR

۳۱۱۲۸۲۶

کتابخانه ملی ایران

یادداشت

با توجه به تحولات نوین فرهنگی در جامعه امروز، نیاز همه ایرانیان، به ویژه جوانان تیزبین و پرسشگر، به بررسی‌های جدید علمی و مستمر درباره تاریخ پرفراز و نشیب ایران زمین و دیانت و فرهنگ و تمدن آن، بیش از گذشته نمودار شده است. از این رو، دفتر پژوهشهای فرهنگی با شناخت این امر و در جهت گسترش دیدگاه‌های همه‌جانبه و عمیق فرهنگی، تلاش مستمری را آغاز کرده و بر آن است تا با انتشار مجموعه *از ایران چه می‌دانیم؟* آگاهی‌های مهم، دقیق و سودمندی را در حوزه‌های گوناگون ایران پژوهی در دسترس همه دوستداران ایران و جوانان علاقه‌مند کشورمان قرار دهد.

امید است که این دفتر بتواند با ارائه این نوع پژوهش‌ها، ضمن ایجاد پیوندی ناگسستنی میان فرهنگ امروز و دیروز و دوری از هرگونه ذهنیت و جانبداری‌های یک‌سویه و غیرعلمی، زمینه تبادل نظر و اندیشه را میان همه دانش‌پژوهان و علاقه‌مندان این عرصه فراهم سازد و در شکوفایی حرکت‌های نوین فرهنگی و اندیشه‌پرور و ایجاد آینده‌ای بهتر برای این سرزمین، نقشی شایسته و مفید ایفا کند.

فهرست مطالب

پیش‌سخن

۷

فصل یکم. خاستگاه تاریخی

۹

۹

۱۱

۱۵

۲۲

۳۲

۱. پیشینه نام و نشان

۲. صابئین حرّان (حرانیان)

۳. صابئین مندائی در ایران

۴. صابئین ایران

۵. صابئین نزد اسلام

فصل دوم. آموزه‌های دینی

۳۷

۳۷

۴۰

۴۳

۴۷

۵۳

۱. توحید

۲. خلقت فرشتگان و منشأ حیات

۳. خلقت آدم بنا بر آموزه‌های دینی صابئین

۴. نبوت و پیامبری یحیی (ع)

۵. اعتقاد به آخرالزمان

فصل سوم. زبان، خط و ادبیات دینی

۵۵

۵۵

۶۰

۱. کتابت، زبان و خط مندائیان

۲. کتاب‌ها و ادبیات دینی

فصل چهارم. آداب و رسوم مذهبی

۷۱

۷۱

۱. تعمید

۷۶

۲. اعیاد مذهبی

۸۲

۳. ازدواج

۸۸

۴. نهاد روحانیت و رسوم مذهبی

۹۸

۵. کفن و دفن مردگان

۱۰۳

۶. آداب و شیوه‌های عبادت

۱۱۱

سخن پایانی

۱۱۳

مآخذ

www.ketab.ir

پیش سخن

تا آن جا که در حافظه بشر محفوظ است، دین همواره در زندگی وی نقش مهمی را ایفا کرده و به عبارت دیگر، میان انسان و اعتقاد به دین پیوندی ناگسستنی وجود داشته است. از این رو، پرداختن به ادیان و تاریخ آنها، از دیرباز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده و تلاش شده تا تاریخ و چهره روشنی از ادیان گوناگون ارائه شود.

ایران زمین از روزگاران کهن، دین‌های بزرگی را در دامن خود پرورش داده است، به گونه‌ای که برخی از آنها دارای پیشینه‌ای چند هزار ساله بوده و همواره نقش مهمی را در حیات اجتماعی این سرزمین ایفا کرده‌اند و برخی دیگر از مسیر ایران در جهان انتشار یافته‌اند. از این رو، ایران خاستگاه ادیان بزرگی چون زرتشتی و پایگاه پالندگی ادیانی چون اسلام و فرقه‌ها و نهادهای بی‌شمار بوده است.

صابئین پیشینه‌ای بیش از دو هزار و پانصد ساله در ایران دارند. هدف این پژوهش، پرداختن به تاریخچه دین صابئی به عنوان یکی از ادیانی است که در ایران باستان تا به امروز، حضور داشته و با ظهور دین اسلام و یادکرد آنان در کتاب مسلمانان یعنی قرآن کریم، ابعاد تازه‌تری پیدا کرده است. صابئین نام گروهی دینی است که ماهیت اصلی آن را ایمان به خداوند، جهان آخرت، تعمید و شماری آداب و رسوم دیگر تشکیل می‌دهد، و در قرآن در ردیف اهل کتاب یعنی یهودیان، زرتشتیان و مسیحیان از آنان یاد شده است. اگرچه اطلاق عنوان اهل کتاب و یا اهل ذمه بر صابئین محل اختلاف بوده، در دوران اخیر توسط برخی از مراجع شیعه اطلاق نام اهل کتاب بر آنان تأیید شده است. نام صابئین در طول تاریخ بر دو گروه اطلاق شده است: یک گروه که همین تعمیدیان یا شویندگان و یا به تعبیر

اروپاییان «مندائیان» اند و این نوشتار درباره آنهاست؛ گروه دیگر کسانی که اطلاق این نام را بر ایشان در طول تاریخ می‌توان گونه‌ای تسامح یا غلط تاریخی و یا چیزی شبیه به این نامید که عبارتند از ستاره پرستان حرّان. متأسفانه چنان این غلط مشهور رواج یافته که همیشه هنگام بحث از صابئین توضیح مفصل لازم است تا تفاوت این دو مشخص شود.

۱. درفش مذهبی صابئین